

Ανωνυμοποιημένο κείμενο

Μετάφραση

C-655/23 – 1

Υπόθεση C-655/23

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

7 Νοεμβρίου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Bundesgerichtshof (Γερμανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

26 Σεπτεμβρίου 2023

Ενάγων, αναιρεσείων και αναιρεσίβλητος:

IP

Εναγομένη, αναιρεσίβλητη και αναιρεσείουσα:

Quirin Privatbank AG

[παραλειπόμενα]

BUNDESGERICHTSHOF

ΔΙΑΤΑΞΗ

[παραλειπόμενα]

της

26ης Σεπτεμβρίου 2023

επί της διαφοράς μεταξύ

IP, [παραλειπόμενα],

ενάγοντος, αναιρεσείοντος και αναιρεσιβλήτου,

[παραλειπόμενα]

κατά

Quirin Privatbank AG, [παραλειπόμενα] Βερολίνο,

εναγομένης, αναιρεσίβλητης και αναιρεσείουσας,

[παραλειπόμενα]

Το VI. πολιτικό τμήμα του Bundesgerichtshof (Ανωτάτου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου, Γερμανία), κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησεως της 11ης Ιουλίου 2023, [παραλειπόμενα]

αποφάσισε:

- I. Η διαδικασία αναστέλλεται.
- II. Υποβάλλονται στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, στο εξής: ΓΚΠΔ, ΕΕ L 119, της 4ης Μαΐου 2016, σ. 1):
  1. α) Έχει το άρθρο 17 του ΓΚΠΔ την έννοια ότι το υποκείμενο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του οποίου τα δεδομένα κοινοποιήθηκαν παράνομα με διαβίβασή τους από τον υπεύθυνο επεξεργασίας έχει δικαίωμα να αξιώσει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας την παράλειψη της παράνομης διαβίβασης των δεδομένων αυτών στο μέλλον στην περίπτωση που δεν ζητήσει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας τη διαγραφή τους;
  - β) Μπορεί η εν λόγω αξίωση παραλείψεως να απορρέει (επίσης) από το άρθρο 18 του ΓΚΠΔ ή από άλλη διάταξη του ΓΚΠΔ;
2. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, υπό α' ή/και β':
  - α) Πρέπει να θεωρηθεί ότι η αξίωση παραλείψεως που προβλέπεται από το δίκαιο της Ένωσης υφίσταται μόνον όταν απειλείται περαιτέρω προσβολή στο μέλλον των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων που απορρέουν από τον ΓΚΠΔ (κίνδυνος υποτροπής);
  - β) Τεκμαίρεται, ενδεχομένως, η ύπαρξη κινδύνου υποτροπής λόγω της υφιστάμενης παράβασης του ΓΚΠΔ;

3. Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, υπό α' και β':

Έχουν το άρθρο 84, σε συνδυασμό με το άρθρο 79 του ΓΚΠΔ, την έννοια ότι επιτρέπουν στον εθνικό δικαστή να αναγνωρίσει στο υποκείμενο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του οποίου τα δεδομένα κοινοποιήθηκαν παρανόμως με διαβίβασή τους από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, εκτός από το δικαίωμα αποζημιώσεως για την υλική ή μη υλική ζημία, σύμφωνα με το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ, και εκτός από τα δικαιώματα που απορρέουν από τα άρθρα 17 και 18 του ΓΚΠΔ, επίσης δικαίωμα να αξιώσει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, δυνάμει των διατάξεων του εθνικού δικαίου, την παράλειψη της παράνομης διαβίβασης των δεδομένων αυτών στο μέλλον;

4. Έχει το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ την έννοια ότι, προκειμένου να γίνει δεκτή η ύπαρξη μη υλικής ζημίας κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, αρκεί η πρόκληση απλώς αρνητικών συναισθημάτων όπως, για παράδειγμα, εκνευρισμού, αγανάκτησης, δυσαρέσκειας, ανησυχίας και φόβου τα οποία αποτελούν αυτά καθαυτά μέρος του γενικού κινδύνου της ζωής και συχνά μέρος της καθημερινής εμπειρίας; Ή μήπως απαιτείται, προκειμένου να γίνει δεκτή η ύπαρξη ζημίας, το ενδιαφερόμενο φυσικό πρόσωπο να υφίσταται μειονέκτημα το οποίο να βαίνει πέραν των συναισθημάτων αυτών;

5. Έχει το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ την έννοια ότι ο βαθμός υπαιτιότητας του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία ή των υπαλλήλων του αποτελεί ουσιώδες κριτήριο κατά τον προσδιορισμό του ύψους της προς αποκατάσταση μη υλικής ζημίας;

6. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, υπό α' και β' ή στο τρίτο ερώτημα:

Έχει το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ την έννοια ότι, κατά τον προσδιορισμό του ύψους της προς αποκατάσταση μη υλικής ζημίας και προκειμένου να περιοριστεί η απαίτηση, μπορεί να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το υποκείμενο των δεδομένων, πέραν του δικαιώματος αποζημιώσεως, δικαιούται να εγείρει αξίωση παραλείψεως;

Σκεπτικό:

- 1 I. Τα πραγματικά περιστατικά και η διαφορά της κύριας δίκης
- 2 Με την αγωγή του, ο ενάγων ζητεί να υποχρεωθεί η εναγομένη σε παράλειψη και σε αποκατάσταση της μη υλικής ζημίας που αυτός υπέστη λόγω της κοινοποίησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν.
- 3 1. Ο ενάγων συμμετείχε σε διαδικασία πρόσληψης η οποία διεξαγόταν από την εναγομένη ιδιωτική τράπεζα μέσω της διαδικτυακής πύλης Xing. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, στις 23 Οκτωβρίου 2018, υπάλληλος της

εναγομένης απέστειλε, μέσω της υπηρεσίας ανταλλαγής μηνυμάτων της δικτυακής πύλης, μήνυμα που προοριζόταν αποκλειστικά για τον ενάγοντα και σε τρίτο πρόσωπο το οποίο δεν συμμετείχε στη διαδικασία πρόσληψης. Το μήνυμα είχε το ακόλουθο περιεχόμενο:

«Αγαπητέ κύριε [IP], ελπίζω να είστε καλά! Ο διευθυντής μας, R[...], έχει επιδείξει ενδιαφέρον σχετικά με τα προσόντα σας ως χρηματιστής. Ωστόσο, δεν μπορούμε να ανταποκριθούμε στις μισθολογικές προσδοκίες σας. Ο διευθυντής μπορεί να σας προσφέρει 80 χιλιάδες ευρώ συν μεταβλητές αποδοχές. Εξακολουθείτε να ενδιαφέρεστε [για τη θέση εργασίας] υπό τις συνθήκες αυτές; Θα χαρώ να λάβω νέα σας και σας εύχομαι καλό ξεκίνημα την Τρίτη. Με φιλικούς χαιρετισμούς, I[...] J[...]

- 4 Τρίτο πρόσωπο το οποίο είχε εργαστεί με τον ενάγοντα στην ίδια εταιρία χαρτοφυλακίου πριν από κάποιο χρονικό διάστημα και, επομένως, τον γνώριζε προώθησε στον ενάγοντα το μήνυμα, ερωτώντας τον αν επρόκειτο για μήνυμα που απευθυνόταν στον ενάγοντα και αν ο τελευταίος αναζητούσε εργασία.
- 5 2. Ο ενάγων υποστηρίζει ότι η –μη υλική– ζημία του δεν έγκειται στην αφηρημένη απώλεια του ελέγχου των γνωστοποιηθέντων δεδομένων, αλλά στο γεγονός ότι στοιχεία που καλύπτονται από το απόρρητο έχουν πλέον περιέλθει εις γνώση τουλάχιστον ενός ακόμη προσώπου που γνωρίζει τον ενάγοντα και πιθανούς καθώς και πρώην εργοδότες. Υπάρχει φόβος ότι ο τρίτος ο οποίος δραστηριοποιείται στον ίδιο τομέα μπορεί να έχει κοινοποιήσει τα δεδομένα που περιέχονται στο μήνυμα ή, γνωρίζοντάς τα, να έχει καταφέρει να αποκτήσει πλεονέκτημα ως ανταγωνιστής για τυχόν θέσεις εργασίας κατά τη διαδικασία πρόσληψης. Επιπλέον, ο ενάγων θεωρεί ότι η «ήττα» στις μισθολογικές διαπραγματεύσεις συνιστά ταπείνωση την οποία δεν θα κοινοποιούσε σε τρίτους, ιδίως, σε πιθανούς ανταγωνιστές.
- 6 Ο ενάγων ζήτησε να υποχρεωθεί η εναγομένη να παραλείπει ή να μην επιτρέπει στο μέλλον την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν τα οποία σχετίζονται με την αίτησή του για πρόσληψη αν αυτό συμβεί όπως στο μήνυμα που εστάλη στον F. W. μέσω της δικτυακής πύλης Xing στις 23 Οκτωβρίου 2018 και να καταβάλει στον ενάγοντα χρηματική ικανοποίηση για τη μη υλική ζημία που υπέστη ύψους τουλάχιστον 2 500 ευρώ.
- 7 3. Το Landgericht (περιφερειακό δικαστήριο, Γερμανία) δέχθηκε εν μέρει την αγωγή, υποχρέωσε την εναγομένη σε παράλειψη της επεξεργασίας σύμφωνα με το αιτητικό της αγωγής και επιδίκασε στον ενάγοντα ποσό ύψους 1 000 ευρώ πλέον τόκων. Κατόπιν εφέσεως που άσκησε η εναγομένη, το Oberlandesgericht (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο, Γερμανία) μεταρρύθμισε την απόφαση του Landgericht (περιφερειακού δικαστηρίου) όσον αφορά την προβαλλόμενη αξίωση καταβολής χρηματικής ικανοποίησης για την αποκατάσταση μη υλικής ζημίας και απέρριψε την αγωγή κατά το μέρος αυτό.

- 8 Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι ο ενάγων έχει δικαίωμα να αξιώσει από την εναγομένη, δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, την παράλειψη της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν στο μέτρο που η επεξεργασία αυτή έχει πραγματοποιηθεί με τη μορφή του επίμαχου μηνύματος. Ο απαιτούμενος κίνδυνος υποτροπής είναι υπαρκτός. Αντιθέτως, ο ενάγων δεν δικαιούται αποζημίωση βάσει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ, δεδομένου ότι, εν πάση περιπτώσει, δεν αποδείχθηκε η επέλευση ζημίας στον ενάγοντα. Είναι αληθές ότι υπήρξε παραβίαση της προστασίας δεδομένων λόγω της διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε μη εμπλεκόμενο τρίτο. Πλην όμως, πέραν της διαπιστωθείσας παραβίασης, η απόδειξη συγκεκριμένης ζημίας, συμπεριλαμβανομένης της μη υλικής, αποτελεί προϋπόθεση για την καταβολή χρηματικής ικανοποίησης. Ο ενάγων δεν απέδειξε την επέλευση της εν λόγω ζημίας. Οι ισχυρισμοί του περιορίζονται στην απόδειξη της παραβίασης της προστασίας δεδομένων. Κατά το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι ο ενάγων έχει υποστεί «ταπείνωση», αυτή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως μη υλική ζημία.
- 9 Ο ενάγων βάλλει κατά της αποφάσεως αυτής με την αναίρεση που άσκησε κατόπιν άδειας του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, εμμένοντας στο σύνολο των αξιώσεών του. Με την αναίρεση που άσκησε η εναγομένη, ζητεί την απόρριψη της αγωγής στο σύνολό της.
- 10 II. Οι δυνητικά εφαρμοστέες εν προκειμένω εθνικές διατάξεις
1. Άρθρο 2 του Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Θεμελιώδους Νόμου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στο εξής: GG):
- «Άρθρο 2
- (1) Καθένας έχει δικαίωμα στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, υπό τον όρο ότι δεν προσβάλλει τα δικαιώματα άλλων, τη συνταγματική τάξη ή τα χρηστά ήθη.
- (2) [...]»
2. Άρθρο 253 του Bürgerliches Gesetzbuch (αστικού κώδικα, στο εξής: BGB):
- «Άρθρο 253 Μη υλική ζημία
- (1) Χρηματική ικανοποίηση για μη περιουσιακή ζημία μπορεί να ζητηθεί μόνο στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος.
- (2) Όταν πρέπει να καταβληθεί αποζημίωση λόγω σωματικής βλάβης, προσβολής της υγείας, της ελευθερίας ή του σεξουαλικού αυτοπροσδιορισμού, μπορεί επίσης να ζητηθεί και εύλογη χρηματική ικανοποίηση για μη περιουσιακή ζημία.»

3. Άρθρο 823 του BGB:

«Άρθρο 823 Υποχρέωση αποζημίωσης

(1) Όποιος, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, προσβάλλει παρανόμως τη ζωή, το σώμα, την υγεία, την ελευθερία, την ιδιοκτησία ή άλλο δικαίωμα τρίτου υπέχει έναντι αυτού την υποχρέωση να αποκαταστήσει τη ζημία που προξενήθηκε λόγω της προσβολής.

(2) Την ίδια υποχρέωση υπέχει και όποιος παραβαίνει νόμο που αποβλέπει στην προστασία τρίτου. Εάν, κατά τον νόμο, είναι δυνατή η παράβασή του και χωρίς την ύπαρξη πταίσματος, υποχρέωση αποζημίωσης υφίσταται μόνον σε περίπτωση πταίσματος.»

4. Άρθρο 1004 του BGB (εν προκειμένω, κατ' αναλογία εφαρμογή σε περίπτωση προσβολής απόλυτων δικαιωμάτων, κατά την έννοια του άρθρου 823, παράγραφος 1, του BGB, ή παράβασης νόμου που αποβλέπει στην προστασία τρίτου, κατά την έννοια του άρθρου 823, παράγραφος 2, του BGB):

«Άρθρο 1004 Αγωγές για άρση των οχλήσεων και για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων

(1) Αν άσκηση της κυριότητας παρεμποδίζεται με άλλους τρόπους εκτός της αφαίρεσης ή της παρακράτησης της κατοχής, ο κύριος δικαιούται να απαιτήσει από τον οχλούντα την άρση της προσβολής. Αν απειλείται περαιτέρω προσβολή, ο κύριος δύναται να ζητήσει από το δικαστήριο τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων.

(2) [...]»

11 III. Επί της παραπομπής στο Δικαστήριο

12 Η ευδοκίμηση των αιτήσεων αναίρεσεως των διαδικών εξαρτάται από την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης.

13 1. Επί της δυνατότητας εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης

14 α) Η υπό κρίση υπόθεση εμπίπτει στο χρονικό (άρθρο 99, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ) και στο εδαφικό (άρθρο 3, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ) πεδίο εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων. Ο κανονισμός εφαρμόζεται επίσης *ratione materiae* (άρθρο 2, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ). Το επίμαχο μήνυμα περιείχε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 1, του ΓΚΠΔ, καθότι παρείχε πληροφορίες σχετικά με το επώνυμο του ενάγοντος, με το φύλο του βάσει της προσφωνήσεώς του, με το γεγονός ότι η διαδικασία πρόσληψης βρισκόταν σε εξέλιξη, καθώς και με τη στάση της εναγομένης ως προς την αίτηση πρόσληψης του ενάγοντος και ως προς τις –κοινολογούμενες εμμέσως όσον αφορά την τάξη μεγέθους– μισθολογικές προσδοκίες του. Και τούτο διότι οι πληροφορίες αυτές αφορούσαν ταυτοποιημένο

ή, τουλάχιστον, ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο από την εναγομένη (υπεύθυνη επεξεργασίας δεδομένων, κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 7, του ΓΚΠΔ) η οποία διέθετε τα στοιχεία επικοινωνίας και το βιογραφικό σημείωμα του ενάγοντος. Η αποστολή του μηνύματος από υπάλληλο της εναγομένης σε τρίτο πρόσωπο μέσω της υπηρεσίας ανταλλαγής μηνυμάτων δικτυακής πύλης συνιστά (εν μέρει) αυτοματοποιημένη επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα υπό τη μορφή της κοινολόγησης με διαβίβαση που αναφέρεται ενδεικτικώς στο άρθρο 4, σημείο 2, του ΓΚΠΔ.

- 15 β) Η εναγομένη παρέβη διατάξεις του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έκρινε ορθά ότι η επίμαχη επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του ενάγοντος από την εναγομένη ήταν παράνομη, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, και, ιδίως, ότι δεν καλυπτόταν από τη συγκατάθεση του ενάγοντος. Ούτε η εναγομένη ισχυρίζεται ότι η επεξεργασία που προβλέπεται από την εν λόγω διάταξη ήταν σύννομη.
- 16 2. Επί του πρώτου ερωτήματος, υπό α' και β'
- 17 «1α) [παραλειπόμενα]
- 18 1β) [παραλειπόμενα]»
- 19 Ο ενάγων δεν ζητεί τη διαγραφή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν τα οποία υποβλήθηκαν σε επεξεργασία κατά παράβαση του ΓΚΠΔ, αλλά επιδιώκει να αποτρέψει προληπτικώς την εκ νέου παράνομη επεξεργασία με την άσκηση αγωγής παραλείψεως. Είναι αμφίβολο αν ο ενάγων μπορεί να στηρίξει το αίτημα αυτό στο άρθρο 17, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ όπως έκρινε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο. Το ζήτημα είναι κρίσιμο για την επίλυση της διαφοράς και δεν έχει διευκρινισθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου ούτε μπορεί να δοθεί σαφής απάντηση με άλλον τρόπο.
- 20 α) Ωστόσο, σε υποθέσεις κατά τις οποίες οι ενάγοντες είχαν επίσης ασκήσει αγωγές παραλείψεως κατά επιχειρήσεων εκμετάλλευσης διαδικτυακών μηχανών αναζήτησης με τις οποίες ζητούσαν τη διαγραφή συγκεκριμένων υπερσυνδέσμων, το δικάζον τμήμα έκρινε ότι το «δικαίωμα διαγραφής» που προβλέπεται στο άρθρο 17, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ δεν περιορίζεται στην απλή διαγραφή δεδομένων, ιδίως, λόγω των τεχνικών απαιτήσεων της επίμαχης επεξεργασίας δεδομένων οι οποίες για το υποκείμενο των δεδομένων είναι εν τέλει αστάθμητες και επίσης υπό συνεχή εξέλιξη, αλλά, ανεξαρτήτως της τεχνικής υλοποίησης, περιλαμβάνει επίσης το αίτημα της μη επανακαταχωρίσεώς τους (βλ. αποφάσεις του δικάζοντος τμήματος της 27ης Ιουλίου 2020 – VI ZR 405/18, ECLI:DE:BGH:2020:270720:UVIZR405.18.0, BGHZ 226, 285, σκέψεις 1, 17, 35 της 23ης Μαΐου 2023 – VI ZR 476/18, ECLI:DE:BGH:2023:230523UVIZR476.18.0, juris, σκέψη 28). Είναι πρόδηλο ότι τα ίδια δέχθηκε και το Δικαστήριο στην απόφασή του της 8ης Δεκεμβρίου 2022 στην υπόθεση C-460/20 (βλ. ΔΕΕ, [παραλειπόμενα] σκέψεις 82 επ.). Ομοίως, το

δικάζον τμήμα έκρινε ότι η προβολή της αξίωσης παραλείψεως που απορρέει από το άρθρο 17, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ ήταν δυνατή επίσης σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι ενάγοντες είχαν ζητήσει όχι μόνο τη διαγραφή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούσαν από τη βάση δεδομένων ιστοσελίδας αξιολογήσεως, αλλά και τη μη δημοσίευση του προφίλ τους στην ιστοσελίδα αυτή (βλ. αποφάσεις του δικάζοντος τμήματος της 12ης Οκτωβρίου 2021 – VI ZR 489/19, ECLI:DE:BGH:2021:121021UVIZR489.19.0, BGHZ 231, 263, σκέψεις 3, 10· της 13ης Δεκεμβρίου 2022 – VI ZR 54/21, ECLI:DE:BGH:2022:131222UVIZR54.21.0, AfP 2023, 149, σκέψεις 3 επ., 40).

21 β) Ωστόσο, από τα ανωτέρω δεν προκύπτει μια αρκούντως σαφής απάντηση στο αν το άρθρο 17 του ΓΚΠΔ μπορεί να ληφθεί υπόψη ως νομική βάση επίσης στην περίπτωση κατά την οποία το πρόσωπο που θίγεται από παράνομη επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν δεν ζητήσει τη διαγραφή των δεδομένων αυτών, αλλά, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, εκτός από την αξίωση για αποκατάσταση της μη υλικής ζημίας που υπέστη, επιδιώκει απλώς να αποτρέψει προληπτικώς τον κίνδυνο νέας παρόμοιας παράβασης του ΓΚΠΔ. Ακόμη και αν, σύμφωνα με το γράμμα του, το άρθρο 17 του ΓΚΠΔ δεν προβλέπει τέτοια αξίωση παραλείψεως, το γεγονός ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί κατ' αρχήν να ικανοποιήσει το αίτημα περί παραλείψεως, διαγράφοντας τα δεδομένα που έχουν υποβληθεί παράνομα σε επεξεργασία και αποκλείοντας, ως εκ τούτου, την πιθανότητα να υπάρξει νέα παρόμοια παράβαση του ΓΚΠΔ, θα μπορούσε να συνηγορήσει υπέρ της καταφατικής απαντήσεως στο ζήτημα αυτό. Αν το υποκείμενο των δεδομένων αντιταχθεί στη διαγραφή, απολαύει των δικαιωμάτων που προβλέπονται στο άρθρο 18 του ΓΚΠΔ (βλ. άρθρο 18, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ΓΚΠΔ). Στην περίπτωση αυτή, τίθεται το ζήτημα αν το δικαίωμα του υποκειμένου των δεδομένων για περιορισμό της επεξεργασίας, σύμφωνα με το άρθρο 18 και με το άρθρο 4, σημείο 3, του ΓΚΠΔ, περιλαμβάνει επίσης αξίωση παραλείψεως, υπό την έννοια που περιγράφεται ανωτέρω. Επί του ζητήματος αν από τις διατάξεις του ΓΚΠΔ –ενδεχομένως, επίσης υπό το πρίσμα του άρθρου 79 του ΓΚΠΔ– απορρέει αξίωση παραλείψεως βάσει του δικαίου της Ένωσης, εκτός των περιπτώσεων που περιγράφονται ανωτέρω οι οποίες έχουν ήδη επιλυθεί από τα ανώτατα δικαστήρια, υπάρχουν δισταγμένες απόψεις στη νομολογία και στη θεωρία [παραλειπόμενα] [παραπομπή στην εθνική θεωρία].

22 3. Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

23 «Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, υπό α' ή/και β':

24 α) [παραλειπόμενα]

25 β) [παραλειπόμενα]»

26 Σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, η αξίωση παραλείψεως που βασίζεται σε παράβαση η οποία έχει ήδη λάβει χώρα, αλλά αφορά το μέλλον, προϋποθέτει ότι υπάρχει απειλή περαιτέρω προσβολής του δικαιώματος του δικαιούχου της

αξιώσεως στο μέλλον, δηλαδή ότι υφίσταται κίνδυνος υποτροπής, οπότε, εν προκειμένω, λόγω της παράβασης που έχει ήδη λάβει χώρα, στοιχειοθετείται πραγματικό τεκμήριο το οποίο, ωστόσο, μπορεί να ανατραπεί από το πρόσωπο κατά του οποίου ασκείται η αξίωση (πάγια νομολογία: σχετικά με την αξίωση παραλείψεως σε περίπτωση προσβολής του δικαιώματος «πληροφορικής αυτοδιαθέσεως» σύμφωνα με το άρθρο 1004, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του BGB κατ' αναλογία, με το άρθρο 823, παράγραφος 1, του BGB, με το άρθρο 2, παράγραφος 1, του GG πριν από την έναρξη ισχύος του ΓΚΠΔ, βλ. απόφαση του δικάζοντος τμήματος της 15ης Σεπτεμβρίου 2015 – VI ZR 175/14, ECLI:DE:BGH:2015:150915UVIZR175.14.0, BGHZ 206, 347, σκέψη 30· σχετικά με την αξίωση παραλείψεως σε περίπτωση προσβολής του γενικού δικαιώματος στην προσωπικότητα, βλ., συγκεκριμένα, απόφαση του δικάζοντος τμήματος της 27ης Απριλίου 2021 – VI ZR 166/19, ECLI:DE:BGH:2021:270421UVIZR166.19.0, NJW 2021, 3334, σκέψεις 21, 23 με περαιτέρω παραπομπές). Κατά το δικάζον τμήμα, τούτο θα πρέπει να ισχύσει, λόγω της φύσεως της αξιώσεως παραλείψεως, και στην περίπτωση που η εν λόγω αξίωση, βάσει του δικαίου της Ένωσης, απορρέει από τον ΓΚΠΔ. Ωστόσο, το ζήτημα αυτό δεν έχει ακόμη αποσαφηνισθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου.

27 4. Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

28 «Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, υπό α' και β':

[παραλείπόμενα]»

29 Στην περίπτωση κατά την οποία, σύμφωνα με τις διατάξεις του ΓΚΠΔ, δεν δύναται να προβληθεί η αξίωση παραλείψεως που προβλέπεται από το δίκαιο της Ένωσης, τίθεται το ζήτημα αν, μέσω του άρθρου 84, σε συνδυασμό με το άρθρο 79 του ΓΚΠΔ, μπορεί να τύχει εφαρμογής εν προκειμένω το εθνικό δίκαιο ή αν τούτο αντίκειται στον στόχο ενός συνεκτικού επιπέδου προστασίας δεδομένων εντός της Ένωσης (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 9 και 10 του ΓΚΠΔ). Το ζήτημα αυτό επίσης δεν έχει ακόμη αποσαφηνισθεί από το Δικαστήριο και αποτελεί αντικείμενο διχογνωμίας στη νομολογία και στη θεωρία [παραλείπόμενα] [παραπομπή στην εθνική θεωρία]. Σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, αξίωση παραλείψεως κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 1004, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, σε συνδυασμό με το άρθρο 823 του BGB, υφίσταται αν απειλείται περαιτέρω προσβολή [σχετικά με την αξίωση παραλείψεως σε περίπτωση προσβολής του δικαιώματος «πληροφορικής αυτοδιαθέσεως» σύμφωνα με το άρθρο 1004, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του BGB κατ' αναλογία, με το άρθρο 823, παράγραφος 1, του BGB, με το άρθρο 2, παράγραφος 1, του GG, βλ. απόφαση του δικάζοντος τμήματος της 15ης Σεπτεμβρίου 2015 – VI ZR 175/14, ECLI:DE:BGH:2015:150915UVIZR175.14.0, BGHZ 206, 347, σκέψη 18· σχετικά με την αξίωση παραλείψεως σε περίπτωση παράβασης νόμου που αποβλέπει στην προστασία τρίτου, κατά την έννοια του άρθρου 823, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, του BGB, βλ. BGH (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο), απόφαση

της 17ης Ιουλίου 2008 – I ZR 219/05, NJW 2008, 3565, σκέψη 13 με περαιτέρω παραπομπές].

30 5. Επί του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος

31 «[παραλειπόμενα]»

32 α) Στην απόφασή του της 4ης Μαΐου 2023 στην υπόθεση C-300/21, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι δεν αρκεί απλώς και μόνον η παράβαση των διατάξεων του ανωτέρω κανονισμού προς θεμελίωση δικαιώματος αποζημιώσεως, αλλά ότι, επιπλέον, απαιτείται η επέλευση ζημίας ([παραλειπόμενα] σκέψεις 31 επ., 42). Το Δικαστήριο επισήμανε περαιτέρω ότι το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ αντιτίθεται σε εθνικό κανόνα ή πρακτική που εξαρτά την αποκατάσταση της μη υλικής ζημίας, κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, από την προϋπόθεση ότι η ζημία που υπέστη το υποκείμενο των δεδομένων βαίνει πέραν ενός ορισμένου ορίου ως προς τη βαρύτητά της [παραλειπόμενα]. Εντούτοις, το Δικαστήριο έκρινε επίσης (ό.π. σκέψη 50) ότι η μη εξάρτηση της αποκαταστάσεως της μη υλικής ζημίας από ένα ελάχιστο όριο ως προς τη βαρύτητά της δεν μπορεί να συνεπάγεται ότι το υποκείμενο δεδομένων εις βάρος του οποίου διαπράττεται παράβαση του ΓΚΠΔ η οποία είχε αρνητικές για το ίδιο συνέπειες απαλλάσσεται από την υποχρέωση να αποδείξει ότι οι συνέπειες αυτές συνιστούν μη υλική ζημία, κατά την έννοια του άρθρου 82 του κανονισμού. Όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ, το Δικαστήριο παρέπεμψε επίσης, μεταξύ άλλων, στις αιτιολογικές σκέψεις 75 και 85 (ό.π. σκέψη 37). Στις αιτιολογικές σκέψεις αυτές, η έννοια της ζημίας συγκεκριμενοποιείται με λεπτομερώς αναφερόμενα παραδείγματα «ή [με] άλλο σημαντικό οικονομικό ή κοινωνικό μειονέκτημα για το ενδιαφερόμενο φυσικό πρόσωπο».

33 β) Στο πλαίσιο αυτό, λαμβανομένων υπόψη της παράβασης του ΓΚΠΔ στην υπό κρίση διαφορά και των συνεπειών που επικαλείται το υποκείμενο των δεδομένων, συγκεκριμένα, του φόβου κοινοποίησης των δεδομένων σε τρίτους που δραστηριοποιούνται στον ίδιο τομέα, της γνώσης από κάποιο πρόσωπο στοιχείων που καλύπτονται από το απόρρητο, της ταπείνωσης λόγω της ήττας στις μισθολογικές διαπραγματεύσεις και της γνώσης του γεγονότος αυτού από τρίτους, τίθεται το κρίσιμο ζήτημα για την επίλυση της διαφοράς το οποίο είναι σημαντικό πέραν της υπό κρίση υποθέσεως και δεν έχει διευκρινισθεί ακόμη από το Δικαστήριο αν το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι τέτοια αρνητικά συναισθήματα όπως, για παράδειγμα επίσης, ο εκνευρισμός, η αγανάκτηση, η δυσαρέσκεια, η ανησυχία και ο φόβος περαιτέρω παραβάσεων, η ανησυχία για τη βλάβη της φήμης, τα οποία αποτελούν αυτά καθαυτά μέρος του γενικού κινδύνου της ζωής και συχνά μέρος της καθημερινής εμπειρίας συνιστούν από μόνα τους μη υλική ζημία, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής. Ούτε το άρθρο 82 ούτε οι αιτιολογικές σκέψεις σχετικά με την αποζημίωση παρέχουν σαφή απάντηση στο ζήτημα αυτό (βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα της 27ης Απριλίου 2023 στην υπόθεση C-340/21 [παραλειπόμενα] σημεία 70 επ. [παραλειπόμενα]).

- 34 6. Επί του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος
- 35 «[παραλειπόμενα]»
- 36 α) Στην απόφασή του της 4ης Μαΐου 2023 στην υπόθεση C-300/21, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο ΓΚΠΔ δεν περιέχει ορισμένη διάταξη με αντικείμενο τον καθορισμό των κανόνων σχετικά με την εκτίμηση της αποζημιώσεως την οποία το υποκείμενο των δεδομένων, κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 1, του ΓΚΠΔ, μπορεί να αξιώσει, δυνάμει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ, όταν η παράβαση του ΓΚΠΔ τού προκάλεσε ζημία. Ως εκ τούτου, ελλείπει σχετικών κανόνων του δικαίου της Ένωσης, εναπόκειται στην έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τους λεπτομερείς κανόνες ασκήσεως των αγωγών που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το άρθρο 82 και, ειδικότερα, τα κριτήρια καθορισμού της εκτάσεως της οφειλόμενης στο πλαίσιο αυτό αποζημιώσεως, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας ([παραλειπόμενα] σκέψεις 54 με περαιτέρω παραπομπές, 59).
- 37 Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να κρίνει αν οι όροι που προβλέπονται στο εθνικό δίκαιο, για τον δικαστικό καθορισμό της αποζημιώσεως που οφείλεται βάσει του σχετικού δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο άρθρο 82 του ΓΚΠΔ, καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα από τον ΓΚΠΔ. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η αιτιολογική σκέψη 146, έκτη περίοδος, του ΓΚΠΔ αναφέρει ότι το συγκεκριμένο νομοθέτημα αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι «[τα υποκείμενα των δεδομένων] θα πρέπει να λαμβάνουν πλήρη και ουσιαστική αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν» και ότι, λαμβανομένης υπόψη της αντισταθμιστικής λειτουργίας του δικαιώματος αποζημιώσεως που προβλέπεται στο άρθρο 82 του ΓΚΠΔ, χρηματική αποζημίωση βάσει της διατάξεως αυτής πρέπει να θεωρείται «πλήρης και ουσιαστική» αν παρέχει τη δυνατότητα πλήρους αποκατάστασης της συγκεκριμένης ζημίας που προκλήθηκε από την παράβαση του ΓΚΠΔ, χωρίς να απαιτείται, για τους σκοπούς μιας τέτοιας πλήρους αποζημιώσεως, η επιδίκαση τιμωρητικής αποζημιώσεως ([παραλειπόμενα] σκέψεις 56 επ.).
- 38 β) Εντούτοις, δεν είναι αρκούντως σαφές αν ο βαθμός υπαιτιότητας που προκάλεσε την παράβαση του ΓΚΠΔ μπορεί να θεωρηθεί ουσιώδες κριτήριο κατά τον προσδιορισμό του ύψους της προς αποκατάσταση μη υλικής ζημίας βάσει του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ [βλ., επίσης, συναφώς, το πέμπτο ερώτημα που υπέβαλε το Bundesarbeitsgericht (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών, Γερμανία) στην υπόθεση C-667/21, ΕΕ C 95 της 28ης Φεβρουαρίου 2022, σ. 13 επ.].
- 39 αα) Σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, όταν ο νόμος προβλέπει την παροχή εύλογης χρηματικής ικανοποίησης για την αποκατάσταση μη υλικής ζημίας (ικανοποίηση της ηθικής βλάβης), κατά τον προσδιορισμό του ύψους της

χρηματικής ικανοποίησης, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι η ικανοποίηση της ηθικής βλάβης επιτελεί διττή λειτουργία: Σκοπός της είναι να παρέχεται στον ζημιωθέντα προσήκουσα αποκατάσταση των ζημιών που δεν έχουν χρηματικό χαρακτήρα (αντισταθμιστική λειτουργία). Ταυτόχρονα, όμως, αποσκοπεί στο να ληφθεί υπόψη ότι ο ζημιώσας οφείλει στον ζημιωθέντα ικανοποίηση για ό,τι του προκάλεσε (λειτουργία παροχής ικανοποίησης, πάγια νομολογία όσον αφορά το άρθρο 253 του BGB, βλ., συγκεκριμένα, απόφαση του δικάζοντος τμήματος της 8ης Φεβρουαρίου 2022 – VI ZR 409/19, ECLI:DE:BGH:2022:080222UVIZR409.19.0, VersR 2022, 635, σκέψη 11 με περαιτέρω παραπομπές). Συναφώς, είναι αληθές ότι, κατά κανόνα, υπερτερεί η αντισταθμιστική λογική. Ωστόσο, δεδομένου ότι ο νόμος απαιτεί την παροχή εύλογης χρηματικής ικανοποίησης, ο αντισταθμιστικός σκοπός δεν μπορεί να είναι ο μόνος καθοριστικός παράγοντας για τον καθορισμό της εκτάσεως της οφειλόμενης αποζημίωσης. Δεν είναι δυνατόν να στηριχθεί κανείς αποκλειστικά στην αντισταθμιστική λογική, διότι η μη υλική ζημία δεν μπορεί να εκφραστεί σε χρηματικούς όρους και οι δυνατότητες αποκατάστασης της ζημίας είναι περιορισμένες. Η λειτουργία παροχής ικανοποίησης εκφράζει έναν προσωπικό δεσμό μεταξύ του ζημιώσαντος και του ζημιωθέντος που δημιουργείται από την επέλευση της ζημίας η οποία, ως εκ της φύσεώς της, απαιτεί να εξετάζονται όλες οι περιστάσεις της υποθέσεως και, στο μέτρο που προσδίδουν στη συγκεκριμένη ζημία τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της, να λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό της οφειλόμενης αποζημίωσης. Μεταξύ των περιστάσεων αυτών, περιλαμβάνεται επίσης ο βαθμός υπαιτιότητας του ζημιώσαντος (βλ. δικάζον τμήμα ό.π. σκέψη 12 με περαιτέρω παραπομπές).

- 40 ββ) Σύμφωνα με τις αρχές αυτές, το δικάζον τμήμα φρονεί ότι η υπαιτιότητα μπορεί να λαμβάνεται υπόψη κατά τον προσδιορισμό του ύψους της αποζημίωσης που πρέπει να καταβληθεί, σύμφωνα με το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, για την αποκατάσταση της υφιστάμενης μη υλικής ζημίας, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αποτελεσματικότητας, μόνον όταν η αποζημίωση αυτή επιτελεί επίσης μια λειτουργία παροχής ικανοποίησης –η οποία, σύμφωνα με την εθνική νομική αντίληψη, δεν αποσκοπεί στο να δικαιολογήσει την επιδίκαση τιμωρητικής αποζημίωσης– κατά τρόπο συγκρίσιμο με την ηθική βλάβη. Οι προτάσεις του γενικού εισαγγελέα της 6ης Οκτωβρίου 2022 στην υπόθεση C-300/21 συνηγορούν υπέρ της απόψεως αυτής ([παραλειπόμενα] σημείο 29 [παραλειπόμενα]: «Η ερμηνεία που συνδέει κατά τρόπο αυτόματο την έννοια της “παράβασης” με αυτήν της “αποζημίωσης” χωρίς να μεσολαβεί ζημία δεν συνάδει, συνεπώς, με τη διατύπωση του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ. Δεν συνάδει ούτε με τον πρωταρχικό σκοπό της αστικής ευθύνης κατά τον ΓΚΠΔ, ο οποίος συνίσταται στην ικανοποίηση του υποκειμένου των δεδομένων, ακριβώς μέσω της “πλήρους και ουσιαστικής” αποζημίωσης για τη ζημία που υπέστη»). Επομένως, η υπαιτιότητα θα μπορούσε να αποτελέσει παράγοντα που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση του ποσού που είναι εύλογο για την «πλήρη και ουσιαστική» αποκατάσταση της μη υλικής ζημίας. Ωστόσο, στις προτάσεις που ανέπτυξε στις 25 Μαΐου 2023 στην υπόθεση C-667/21, ο γενικός εισαγγελέας αιτιολόγησε την εκτίμησή του ότι ο προσδιορισμός του ύψους της προς αποκατάσταση μη υλικής ζημίας βάσει του

άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ δεν εξαρτάται από τον βαθμό υπαιτιότητας, με το σκεπτικό, μεταξύ άλλων, ότι η αποζημίωση πρέπει να είναι «πλήρης» ([παραλειπόμενα] σημείο 118 [παραλειπόμενα]).

- 41 7. Επί του έκτου προδικαστικού ερωτήματος
- 42 «Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, υπό α' και β' ή στο τρίτο ερώτημα: [παραλειπόμενα]»
- 43 Εφόσον, εν προκειμένω, ο ενάγων δικαιούται, βάσει του δικαίου της Ένωσης ή του εθνικού δικαίου, να προβάλει αξίωση παραλείψεως τίθεται το ζήτημα αν το γεγονός αυτό μπορεί να ληφθεί υπόψη κατά τον προσδιορισμό του ύψους της αποζημιώσεως για την αποκατάσταση μη υλικής ζημίας, σύμφωνα με το άρθρο 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, προκειμένου να περιοριστεί η απαίτηση. Σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, κατά τον υπολογισμό της χρηματικής ικανοποίησης για την αποκατάσταση μη υλικής ζημίας, πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο της απαιτούμενης συνολικής εκτιμήσεως η λήψη εκτελεστού τίτλου περί παραλείψεως· ο τίτλος και οι δυνατότητες εκτέλεσεως που συνδέονται με αυτόν μπορούν να επηρεάσουν ή, σε περίπτωση αμφιβολίας, ακόμη και να αποκλείσουν την αξίωση καταβολής χρηματικής ικανοποίησης (όσον αφορά τη συναφή πάγια νομολογία του δικάζοντος τμήματος σχετικά με τη χρηματική ικανοποίηση σε περίπτωση υπαίτιας προσβολής του γενικού δικαιώματος στην προσωπικότητα, βλ. συγκεκριμένα, απόφαση του δικάζοντος τμήματος της 22ας Φεβρουαρίου 2022 – VI ZR 1175/20, ECLI:DE:BGH:2022:220222UVIZR1175.20.0, VersR 2022, 830, σκέψη 44 με περαιτέρω παραπομπές). Το ζήτημα κατά πόσον και, αν ναι, σε ποιο βαθμό (αν είναι δυνατή η μείωση ή ακόμη και ο πλήρης αποκλεισμός της αξιώσεως καταβολής χρηματικής ικανοποίησης) οι αρχές αυτές μπορούν να εφαρμοστούν κατ' αναλογία στην αξίωση για την αποκατάσταση μη υλικής ζημίας, βάσει του άρθρου 82, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αποτελεσματικότητας, φαίνεται αμφίβολο και δεν μπορεί να απαντηθεί με σαφήνεια με βάση τη μέχρι τούδε νομολογία του Δικαστηρίου.

[παραλειπόμενα]